

Källa: Kalmar. Datum: 1905-07-22.

Norge just nu

Hvad jag sett och hört.

Resebref för "Kalmar" af
V. Hugo Wickström¹

1. Öfver gränsen.

Åtskilliga gånger förut har jag ju rest denna väg Östersund—Trondhjem, men aldrig förr under den sinnesstämning, som nu behärskade mig. Förr lekte i min håg naturens skönhet och turistlifvets behag, nu åter sysselsatte mig helt andra idéer. Jag skulle ju resa öfver till Norge för att lära känna stämningarna och förhållandena därborta; naturen skulle vara död för mig och endast människorna tala. Det var likasom en ny fas i mitt lif som trädde fram, och det var icke utan, att jag kände mig nästan som - krigskorrespondent.

I enlighet med mitt program började jag under väntan på tågets afgang från Östersunds västra förfråga mig hos den där posterade stationskarlen, hur trafiken ställde sig nu för tiden. Han lämnade då den upplysningen, att det var mycket flera resande denna sommar än den föregående samt dessutom en annan betydande skillnad: då allra största delen af dessa resande förut fortsatt sin färd öfver gränsen, en uppgift, som bekräftades af konduktören på tåget, som berättade, att somliga dagar icke en enda resande passerade gränsen från svenska sidan.

Naturligtvis spärrade jag upp mina ögon för att lägga märke till de svenska "rustningarna". Jag såg här och hvar vid stationer och broar en liten flock fosterlandsförsvarare; på ett ställe hade de åt sig tätt invid järnvägen uppfört en vaktstuga af ohyflade bräder med konungens krönte namnchiffer öfver dörren och den svenska ärorika flaggan fladdrande vid dess sida. Gossarna sågo glada och säkra ut. Jag undrar icke öfver, att de nästan stredo om, hvilka skulle få slippa lägerlifvets enahanda och begifva sig ut till det fria lifvet i skog och mark. då underrättelsen kom, att gränsen skulle bevakas.

En officer omtalade för mig åtskilligt som jag anför, för att belysa situationen. Förr än bevakningen af järnvägen kom till stånd, hade ganska många normän, däribland äfven officerare i civil dräkt rest öfver gränsen för att göra sig underkunniga om de svenska "rustningarna" men efter denna tid hade deras antal förminskats. Likasom normmännen på andra sidan Charlottenburg mot värmländska gränsen göra järnvägen ofarbar mellan hvarje tåg genom att lösgöra ett par skenstycken och böja dem ur den vanliga rälsriktningen, så göra de det äfven här på andra sidan Storlien, tydligen af fruktan, att ett svenskt militärtåg skulle kunna göra ett oväntadt infall och sätta sig besittning af järnvägen. Särskildt vid Gudaa på norska sidan lära kraftiga försvarsanstalter blifvit träffade, och ehuru icke en skymt af dessa befästningar synas från banan, äro de dock så starka, att det är omöjligt för ett fientligt tåg att gå denna väg.

Den jordbrukande befolkningen i västra Jämtland har, enligt hvad som meddelades mig, haft ganska stora olägenheter af spänningen mellan de båda folken, i det att de norska landtarbetarna, som alla år pläгат komma öfver till Jämtland för att där förtjäna sin bärning

¹ F.1856 d.1907. Tidningsman, författare och politiker. Ägare av Jämtlands-posten 1888-1907.

medels id på åker och äng, detta år nästan fullkomligt uteblifvit. Under de senaste dagarna har dock visat sig en ljusning till det bättre, när norska arbetare, om också jämförelsevis fåtaliga, åter gått öfver gränsen och sökt arbete.

Dufedsmonumentet, som bekant rest till minne af de ihjälfrusna karolinerna, då de tågade tillbaka öfver fjällen, reste sig rank på sin kulle i det härliga landskapet. Med tanke på, att vår armé saknar all vinterutrustning, föreföll det mig, som om det frågade: ”Skall Sverige då aldrig lära någonting af sin historia? Skola väl ännu en gång våra krigarskaror af tanklösa och pliktförgätta ledare sändas bort att frysa ihjäl i ödemarkerna.

Med förut omnämnda officer kom jag att samtala om den norska officerskåren, hvilken utan något som helst skäl brutit sin tro och loften till den norska konungen. »Ja. de ha det svårt», menade han. För egen del vore han fullt och fast öfvertygad om, att ryktet om de båda generalmajorerna Klingenberg och Krohns vägran att lyda den nya regeringen med ty åtföljande straffarrest vore grundadt på faktiska förhållanden, likasom han också uppgaf, att en kapten, tillhörande Trondhjemsbrigaden, hellre lämnat sin tjänst - hvilket han i egenskap af förmögen man, som de andra officerarna icke äro, kunde göra — än brutit sin ed till konungen. Jag återkommer till dessa historier i nästa bref.

Det har sagts i tidningarna, att turisttrafiken i Norge lidit betydligt i följd af de politiska förhållandena, till ganska stor del på grund af svenskarnas uteblifvande från alla norska sanatorier. ”Svenskarna uppmuntra detta år sitt eget land”, säger man. Det roade mig att under färden mot gränsen höra efter, huruvida de jämtländska luftorterna kunde lämna något bevis för sanningen af denna sats. Vid efterfrågningar befanns det, att det var ”fullt hus” öfverallt, trots att väderleken den sista veckan varit ganska kall och regnig. Redan före min afresa från Östersund hade jag hört, att Bydalen var proppfullt, och nu ljödo liknande uppgifter efter hela järnvägen. Vid alla stationer stodo massor af turister. Ensamt 2 pensionat i Hålland hade 65 gäster, var det svårt att få rum, vid Enafors fanns endast ett rum ledigt, och vid Storlien spisade 40 gäster på järnvägshotellet och 117 på turisthotellet. Strömningen till Jämtland under denna sommar visar utan allt tvifvel, att svenskarna uppmuntra inhemska bad- och kurorter i år.

Vid alla svenska stationer stiga resande af och på tåget. Men när vi anlända till Änn, är det icke mer än 4 andraklass-passagerare, hvilka följa med till Storlien.

På det sistnämnda stället passar jag på att intervjuja en gammal vän, som är lokomotivförare, och denne klagar bittert öfver det förändrade förhållandet mellan de svenska och norska järnvägsmännen. Under 24 år hade stämningen varit den bästa dem emellan, och så lägger sig i ett nu någonting underligt, tryckt, kylande öfver norrmännen. Så kom brytningen och därefter — tystnaden. Medan de svenska järnvägsmännen, som förut tala fritt och öppet om svenska förhållanden, veta de norska ingenting alls. De ha ingenting sett och ingenting hört: de tyckas knappt ha kännedom om hvad som passerat i Norge.

På restaurangen i Storlien neka många svenskar att mottaga norska pengar.

Vi gå nu öfver gränsen, vi — två passagerare, en svensk dam och undertecknad, en skärande motsats mot de glada skaror, som förut i sommartid under sång och jubel stormade fram öfver gränsen för att beundra de norska fjordarna och fjällen !

Jag har lofvat att lämna objektiva redogörelser för mina erfarenheter, men det kan lätt hända, att det objektiva sammanfaller med det subjektiva. Så åtminstone på min färd till Trondhjem,

hvilken höljdes likasom i ett känslornas sorgdok. Ett tåg med endast två passagerare ned till Nidaros, det förr så hyllade och berömda, konduktörer, som sågo ut som libbjudare, de gråa stugorna, som föreföllo så kyligt fattiga i jämförelse med de rödglänsande svenska odalhemmen, de torftäckta taken, de bleka, trasiga barnen vid stationerna — allt gjorde ett så bittert nedslående intryck.

Vid Meraker inleder jag samspråk med några infödingar. Naturligtvis tala vi politik. En af dem ger ord åt den förhoppningen, att upphetsningen skall komma att lägga sig i — Sverige. I Norge gubevars, aldrig varit upphetsad.

Jag såg icke en enda soldat vid de norska stationerna. De ha order att hålla sig undan, då tågen passera.

Min nästa rapport skall insändas från Trondhjem.

II I Trondhjem.

Jag kom temligen sent på kvällen till Trondhjem, men som jag måste göra mig så mycken nytta som möjligt af tiden under min snabba rundresa i Norge, beslöt jag mig ändock för att begifva mig ut på något ställe, där det var tillfälle att studera norska fysionomier. Det bästa tillfället erbjöd utvårdshuset Hjorten, dit en måttligt yster arab förde mig på 7 minuter från hotell Britannia.

Lokalen var mycket godt besatt och de uppträdande fingo lifliga applåder. Att döma af publikens hållning lefde Trondhjem icke under några säreget uppjagade förhållanden. Hvad som utgjorde skillnaden här mot i Sverige var de enklare njutningsmedlen. Man dricker kaffe eller en half öl, men ingenstädes synas som i Sverige dessa med en mängd spirituosa fullastade brickor. Norrmännen lefva tydligen mycket billigare på värdshus än svenskarna — det berömmet förtjäna de verkligen. Att de äfven öfverhufvud taget lefva billigare och sparsammare än svenskarna ligger i öppen dag. Därtill bidrager helt naturligt den omständigheten, att man verkligen kan lefva billigt i Norge, emedan hvarken hyror eller lifsmedelpriser äro så stegrade som hos oss. Men nog böra åtskilliga ha det ganska svårt att taga sig fram. Hvad sägs t. ex. om, att kassörskan på Trondhjems förnämsta badhus, hvilken varit i bolagets tjänst i 23 år, åtnjuter en lön af 500 kr. om året? Inför ett sådant faktum skulle alla i Sverige, rika som fattiga utan undantag, ropa på skandal och tvinga bolaget att lämna en anständig lön åt sin kassörska, men här i Trondhjem tycks det vara i sin ordning. Antingen måste man lefva mycket billigt i Trondhjem eller också exploateras värnlösa arbetskraft ohyggligt — ett tredje är icke möjligt.

Men jag återvänder till min publik på Hjorten. Medan jag sitter där ensam och mina blickar flyga ut öfver mängden, kommer jag att tänka på ett uttryck, som en Trondhjemsvän, en mycket hygglig jurist, overretssagfører Bergersen, fälde till mig för en hel del år sedan. Vi sutto tillsammans på teaterkaféet i Trondhjem. Han hade nyligen hemkommit frun juristmötet i Stockholm och fälde ett och annat omdöme, för öfrigt alla mycket sympartiska, om svenskarna. Bland annat sade han : »just när man sitter i en sådan lokal som denna, full med norrmän, och nyss sett större samlingar af svenskar, märker man, hvilken oerhördt stor skillnad det är mellan dessa båda folk. Jag vill i korthet uttrycka detta så, att medan norrmännen te sig som ett nytt folk med oskolade, nästa grofva drag, förefalla svenskarna som ett gammalt folk med drag, som fått en prägel af århundradens kultur.

Dessa ord döko upp ur mitt minne, då jag betraktade den norska allmänheten på Hjorten. Min vän Bergersen hade fullkomligt rätt. När man betraktar dessa fysionomier, slår det en genast, hvilken skilnad redan i det yttre norrmän och svenskar erbjuda. I de förres groft tillyxade kindknotor och oregelbundet tjocknande eller smalnande näsor framträder någonting okultiveradt, som motstått alla affilnings- och formningsförsök, medan svenskarnas drag i allmänhet förfinats, att icke säga, förvekligats. Jag lämnar åt mina läsare att afgöra, på hvilken sida fördelen ligger, emedan jag själf ställer mig tveksam rörande det »grofvas» och det »förfinades» företräden. Ett är dock säkert, att norrmännens yttre bär en vida större prägel af ursprunglig kraft och obruten förmåga. De båda folken borde ha fått komplettera hvarandra. Hvilken ras skulle vi icke kunna förete, ifall vi fått blanda blod och egenskaper med hvarandra! Hvilken förfinad styrka, hvilken skolad ursprunglighet skulle icke detta svensk- norska folk visat sig besitta!

I sammanhang med dessa reflexioner torde förtjäna omnämnas ett ganska egendomligt svar jag erhöll af den kypare, som serverade mig på Hjorten. Det föreföll mig, som om han bröt på svenska, hvarför jag frågade honom om han var svensk, hvartill han genmälte: »nej, dess värre!» Artigare svar kan man väl knappast få. Han hade endast vistats någon tid i Sverige och där af fått en svensk klangfärg i sitt tal.

Naturligtvis skulle jag intervju personerna för att taga reda på stämningen, hvarför jag dagen efter min ankomst till Trondhjem begaf mig ut i staden för att söka »hvem jag uppsluka månde». Nu äro ju, som bekant, tidningsmän inga sanningsvittnen — från denna regel undantager jag »selvfölelig» mig själf! — men artigheten fordrade ju, att jag skulle visa mig hos dem. Lyckligtvis var ingen af dem hemma. Dagspostens redaktör, hr Oppedahl, vistades i Stockholm för att därifrån sända korrespondenser till sin tidning, Adresseavisens redaktör, hr Højtomt, var på landet, och Nidaros' redaktör, hr Löken, i utlandet. Jag hade nog icke heller fått höra någonting nytt af dem, hvarför förlusten var minimal.

Då var det ju mycket bättre att intervju privatpersoner, och min gamle vän konsul H. F. Klingenberg, en sällsynt sympatisk man, var ju då ett synnerligen lämpligt föremål. Jag träffade honom på hans kontor vid Köpmangatan och inom kort framlade han för mig ställningen — sådan han såg den.

Hr Klingenberg var förut högerman och unionsvän i likhet med hela sin familj, men hade nu helt och hållet gått öfver till vänstern. Hans uttalanden äro därför så mycket märkligare som de representera f. d. högerfraktionens i Norge, utan hvars sammanslutning med vänstern statshvälfnings varit omöjlig.

Han konstaterade nämligen till en början, att, enligt den modärna högeruppfattningen, den norska konungen och den svenska regeringen genom sitt uppträdande under de senaste månaderna visat sig vilja behandla Norge som ett »lydrike», och det var detta, som förenat hela Norge till en man. Han förnekade, att Norge företog extra rustningar — hvarje dylikt påstående vore skrön (= ovederhäftigt prat) — och än mera energiskt, att Norge hyste anfallsplaner mot Sverige. Då jag frågade honom om ryktet, att hans kusin, generalmajor Klingenberg i Kristiania, nekat att ställa sig till den nya regeringens tjänst, vore sant, svarade han, att det »absolut» icke fanns någon grund för detta prat. Att en kapten vid den trondhjemska brigaden lämnat sin tjänst, emedan han icke ville vara drottsvike, kände han icke till, på samma gång han framhöll, att han borde fått höra det, ifall någonting sådant inträffat.

Likaså trodde han icke historierna om svenskars ovänliga behandling i Norge. För egetn del hade han däremot hört, att svenskarna nu vore ovilligt stämnda mot norrmännen, samt anförde som exempel därpå, att en af hans affärsvänner — namnet uppgafs, men anser jag onödigt återgifva det — i dagarna vändt sig till en kommissionär i Östersund för att få en fordran indrifven, men att denne returnerat papperen med det beskedet, att han »icke inkasserade åt norrmän». Denna bittra stämning i Sverige kunde jag ju ej förneka för Klingenberg, i synnerhet som jag ett par dagar före min afresa från Östersund underrättats om, att åtskilliga stora handelshus i Göteborg en vecka förut sändt krafmbref till alla sina norska affärsvänner med anmodan att till uppgifvet datum uppgöra alla sina mellanhafvanden med de respektive firmorna. Då jag omnämde detta för Klingenberg, anmärkte han dock, att han äfven fått röna prof på en motsatt stämning, i det att han nyligen erhållit besök af en jämtländsk affärsvän, som försäkrade, att de senaste politiska händelserna icke skulle hindra honom från att framgent som förut upprätthålla de angenäma förbindelser, hvori han stode till Klingenberg. Detta var i sammandrag hvad min gamle vän hade att säga om den nuvarande situationen.

Ur tidningarna anför jag här nedan ett par roligheter (tidningen Nidaros):
 »Inte ett Skinn». En större skindhandler i Bergen skrev nylig til en af sine forretningsförbindelser i Sverige og spurte om prisen paa skind. Herpaa har han nu ifl.
 »Morgenav». mottat folgende svar: »Jag säljer inte ett enda skinn till Norge ; ni skall endast använda dem till trumskinn».

Uf!

Er det sandt, at der er samlet tropper i det Trondhjemske og sendt mot gränsen? Nei, de, som siger det, lyver storligen. (Storlien).

Fri lejd under färden genom Norge lofvades mig af Trondhjems Adresseavis i nedanstående ordalag:

Jemtlandspostens» Redaktör, Skronemageren Dr. Hugo Wickström — har anmeldt sin Ankomst til Trondhjem idag. Han bebuder i sit Blad, at han vil sende »objektive Redogjørelser for Stemningen i Norge». De bliver sandsynligvis lige »objektive» som hans tidligere Meddelelser, der er dementeret af de övriga Aviser i Östersund. Men han skal ikke lide nogen Overlast i Norge. Vi tager gjerne mod alle de svenske Skrönemagere; thi vi ved, at det svenske Folk forstaar Ge halten af »Jemtlandspostens» og »Vårt Lands» Uvederheftigheder.

Åt Trondhjems domkyrka ägnade jag ett besök. Arbetet hade framskridit betydligt. Som färdig blir den utan all jämförelse nordens skönaste kyrka. När jag lämnade den, föll min blick på den nya flaggan — ett blått kors med hvita ytterkanter i rödt fält — som svajade från Kristianstens salutbatteri. Det slog mig, att den har samma färger som den ryska. Som bekant ha finnarna efter dess färgers initialjud formulerat sentensen: »Vi blefvo ryssar». Den norska flaggan på batteriet var tretungad. Auktoriteter i dessa flaggetikettsfrågor påstå, att den rätteligen borde vara tvetungad.